Број 167. У Новом Саду у уторак 29. јула 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ових киситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Убиство руског конзула у Битољу.

Прошле суботе погинуо је и опет један руски конзул у Турској. У Битољу убио је турски жандарм, руског ондашњег конзула А. Ростковског.

Ова је вест поразила цео свет, а како ли тек Русију. Нема сумње, да су се тамо узбунили сви кругови у највећој мери, а понајвише још дипломатски кругови, те спремају на све стране заслужноме конзулу своме — парастосе. Он је то заиста и заслужио, и ми смо тврдо уверени, да ће парастоси у покој душе његове бити не мање сјајни, од оних, који су приређени у покој душе — Шчербине.

Но љуто се вара, ко мисли, да ће проћи само на парастосима. Руска ће дипломација покренути, или је већ покренула дипломатску акцију, која ће без сумње проузроковати Турској многе дипломатске неприлике и невоље. И по свој прилици, цела та жалосна ствар неће сићи дуже времена са дневног реда...

Ватра, која је прошле суботе севнула из пушке турског жандара, осветлила је и опет невоље рајине у Турској. И онај прасак из те пушке, поставио је поново громогласно питање: — Кад овако чине према руском конзулу, како ли тек поступају према раји?! И то не разбојници, него чувари реда и сигурности, војници и жандарми?!

Тешко је рећи: шта је проузроковало ову погибију руских конзула у Турској. Да ли напредак варварства у Турској, или — што у европској Турској већ и руски конзули иду у — „рају“. Некада је био „Москов“ у Турској страшан већ и по имену. Можда једини, од кога су у истини зазирали. А данас?! Данас гину руски конзули у Турској отприлике у оној истој мери, у којој гину кукавне српске проте. Сваких неколико месеци по један.

Ово сад бива у времену — р е ф о р а м а. И бива, од кад је руска дипломација поломила скоро сва своја пера и исписала скоро сву своју хартију радећи на томе, да се у Турској одржи мир и „целокупност“, а нарочито блажено „постојеће стање“. Ово је — хвала. Али се друго и није могло очекивати. Јер у Турској бруји на све стране: — Москов сад не може ништа! То је лозинка којом хоће да охрабре Арнауте, то је лозинка, којом хоће да убију раји и последњу наду...

И доиста, ако тражите данас Москова, нема га. Словенска Москва је стерана у буџак, а руску политику воде петроградски „реални политичари“, који не знају у политици за „којекакве осећаје“, већ само за хладни интерес. Тај х л а д н и и н т е р е с је заиста стварна подлога. Само да тај хладни интерес не одведе каштo и државе као и људе на — странпутицу.

Где је Русија? Ено је тешко замишљене у источној Азији... Око две милијарде круна издала је за последње две деценије на железнице, које воде онамо... И колико милијарди иначе?! И данас је застала и замислила се... Да остане где је, не може... Да иде напред, то би је веома лако довело у сукоб са Кином, Јапаном, Енглеском, Америком. Тешко је вратити се са онако велике даљине и где је требало савладати онолико грдних препона, а тешко је ићи на сусрет даљим препонама, које су неисказане.

Русија мисли о далекој Азији, у Европи јој међу тим убијају конзуле. Она је рачунала, док се она забави у Азији, Балкан може још мало причекати. А кад виде да не иде тако, она је послала колач, умешен од реформама, да се балкански народи с тим позабаве. Само се тај колач не једе у Турској. Његa већ и коран забрањује високој порти, као што јој забрањује вино и свињско месо.

Сиромах Растковски! Нека му остане светао спомен и нека се задовољи честита душа његова за сад са парастотима. Они ће бити топли и искрени

А Словени знате какви су! Не тражите од њих велике дипломације. Лаже ко вам каже, да је икоја словенска држава а најмање Русија, учинила што с „великом политиком“. Да је могла међу великим словенским политичарима да дође филоксера као међу виновом лозом, па да им утре фелу, даље би било данас Словенство. Та Словени су гледали и у грофу Игњатијеву једног политичког — генија.

Него Словен кад му прекипи, (види и 29. мај у Београду) то је већ друга ствар. Он онда, али само онда израђује. Па валда ће скоро прекипети Русији, па ће се оканути оне „паметне политике интереса“, која јој није ни најмање у интересу. А прекипеће и другима. Јер од „паметна човека“ и од „паметне дипломације“ данас се нико не боји.

Докази у афери подмићивања.

I.

Подмићивање је куповање човечје — душе.
Куповање душе је — нечовечни — ђаволски — посао.
Друштво које то чини — није човечно.
„Мора се мрзити свако друштво, које је мање но човечно“. (Верне.) Страшни људи постају на крају свом змешни.

Странка или клика, у чијем је интересу покушано подмићивање угарских парламентараца, хвата се и за сламку, па хоће ситним посматрањем дела грофа Сапарија и помагача му да докаже, како је апсолутно искључена свака кривица, па и знање министра председника Куена у подмићивању посланика у угарском сабору.

Овом се не треба да чудимо, јер очајност не бира средства, особито када се тиче само одржавања те клике, којој оскудева морална подлога

И за чудо, још и у 20. столећу излазе из те клике тако звани „државници по свом рођењу“, на које је тако рећи осуђена „слободна и уставна“ Угарска, дочим су „обични грађани“ без плаве крви, а без онаке моралне подлоге „природне“ слуге у држави.

Клика, којој је девиза: „finis sanctificat media“ („циљ освештава средство“) — начело Игњата Лојоле — која не бира средства да постигне свој циљ — па се лаћа злочиначког средства: подмићивања опозиције угарског сабора, те за ово употребљује олош људског друштва: криво творитеље меница, метресе, зеленаше и крајцарашке новинаре итд. И ове доводи у друштво са високим племством и члановима „народне касине“ и „парк клуба“ — кремом друштва угарског — не бирани доказе, да докаже своју невиност, или боље да покрије своју моралну наготу, своје недело подмићивања угарске саборске опозиције, „Панаме Угарске“.

Клика је та по више дана и ноћи спремала своје сведоке или боље рећи сукривце. како да исказују само: „у оквиру своје изјаве“, састављене напред, и јамачно у друштву са редитељима ствари подмићивања — па да на сва питања саборске истражне комисије, која су опасна за главне кривце, одговара са: „не знам, не сећам се, или нећу да одговарам „изван оквира“ своје већ дане изјаве“.

Као ђаци пред испитну комисију, или као глумци на позорници, којима је већ задана задаћа или улога — долазе ти вајни сведоци и сукривци па очитају на памет своју изјаву уз какав неслан виц, или патетичну изјаву; или ти још боље: пошљу или предају своју „писмену изјаву“ јер су, за бога, „ужасном бољом спречени“, да се дају испитати, баш као прави сведоци или окривљеници“ од саборске истражне комисије.

Сведок Сингер остаће дуго у памети „саборске јудикатуре“ са својим јединственим сведочењем: „у оквиру своје изјаве“, и добиће врста таквог сведочења стално техничко име: Сингеров исказ.

Само је његовој екселенцији министру председнику подељена задаћа, да слободно опише унапред и без питања комисије — догађај подмићивања, колико он зна или боље „не зна“, у сигурној нади, да једну ексцеленцију један Полоњи и Раткаји — поред свег свог „опозиционарства“ — неће мучити „сувишним“ питањима „изван оквира напред дане изјаве!“

Када би се допуштале оваке погодности, као сведоку Сингеру и другима — да искључују што хоће, а да затаје што знају у поступку код редовних судова — онда би процевала правда у земљи.

Код редовног суда, који сведок затаји оно, што зна — а не отклони законито своје сведочење — одговара за неистинито сведочење исто тако, као и онај, који депонира свој исказ, али и с к а ж е неистините околности.

Код строгог и темељног поступка редовног суда не пружа се прилика сведоцима и сукривцима, да се д о г о в а р а ј у и да у друштву за суд састављају свој исказ или ти „изјаву у крути оквир сабијену“.

Када само и сумња постоји о оваком договору и споразуму и код кога се може и само посумњати, да иде на осуђењe ислеђења праве материјалне истине, не само да се окривљени ставља у затвор колузиони (ради сигурности), него се одлучују и што брже преслушавају сведоци.

Сведоци би били јамачно и заприсегнути при свом исказивању пред редовним судом.

Није јасно, по ком принципу (поступку) истражује оно саборско поверенство дело подмићивања саборских посланика, али је очевидно, да би то истраживање испало строжије и евентуално са јаснијим и потпунијим исказима сведока или окривљеника или бар они, који су исказивали: „у оквиру своје претходне изјаве н. пр. код Сингера, па би можда овај и — оздравио од жучног камена.

И онда се не би пустио, да бежи један од г л а в н и х криваца — Динеш, чак у Немачку и да не ода целу ствар.

Не би се допустило ни то, да сведоци долазе кад хоће пред комисију.

Није онда чудо и сасвим без смисла тврдња листа бившег министра-председника Банфија: да је истраживање тог дела подмићивања — комедија Али у тој „комедији“ испоставило се доста жалосног.

Показала се велика мизерија економског и моралног стања друштва, које одлучује или утиче на судбину Угарске.

Клика она власничка, чије је дело ова корупција, која је инсценирала куповање савести отаца отаџбине, не мари за ту јавно констатовану беду и невољу. Она затвара очи пред том несрећом земље и народа и као тица ноје — пред буром забада главу у песак.

Она је сва срећна и блажена, што по њеном назору — управо назору, који она сама распростире, али у њега ни сама не верује — није откривена сукривица ми-

нистра председника у делу том саблажњивом и страшном!

Клика та телали усмено и по својим листовима: да није ни од једног сведока и ни од једне исправе потврђено: да је министар председник Куен наредио или знао за то дело подмићења, него да је то починио сам Сапари у својем нерасуђењу и у — најбољој патријотској намери!

Овде се дакле недело — маскира лажно племенитошћу!

Ко не бира средства за дело — не бира ни доказ за покривање своје кривице.

То друштво, које је удесило или бар брани подмићивање — представља свему свету, као да је прави и једини доказ о кривици у оваком делу — формални!

По представљању тих самозваних бранитеља председника министарства — доказана би била његова кривица једино, када би аранжери подмићивања или сам председник министарства (?!!) исказали отворено: да је министар председник упутио Сапарија, или кога другог, да подмити посланике саборске и да је дао новце за то.

Такав доказ не постоји, није се имао ни очекивати а није **ни потребан**.

Ко незна ону гадну аферу председника министарства у загребачком сабору и пред судом са негдашњим дром Гргом Тушканом, адвокатом из Сиска, који је посведочио, да је бана Куена ударио један посланик и да је он то видео?!

И та је јавна ствар претрпана, Тушкан је утеран у „лаж“ и лишен доктората и адвокације због „лажног“ сведочења!

За ово је бан имао довољно сведока — и Тушкан је после и до скоро — морао да гледа тог бана у сабору — као сисачки — поседник хотела и — обични казнени бранитељ!

Нико није ни тврдио, да је тај негдашњи бан а садашњи угарски председник министарства „јавно упутио“ Сапарија или Динеша или Сингера или кога другог, да подмите посланике у угарском сабору.

Детињасто би било и помислити, да се таква ствар уговара и удешава јавно и непосредно од министра једног

Истражна комисија она је ипак установила тако одлучне околности, из којих правилним логичким закључком излази кривица или бар знање председника министарства у делу подмићивања.

Постоји дакле логички доказ за то!

У данашње доба модерних поступака, у који има спадати и казнени, а у који по нарави ствари спада и ова ствар, постоји доказ „слободног осведочења“ на темељу логике и психологије.

По томе се из сигурних премиса исправним закључком изводи доказ о кривици или невиности.

Није више модерни поступак везан за формални доказ, да н. пр. два и то извесна сведока потврде чињенице.

У осталом индиректни доказ постојао је већ у старим поступцима, а и по томе се из сигурних премиса закључује, да постоји извесни факт.

Одлучне околности, из којих се може закључити знање грофа Куена: да ће подмићивати и да је подмићивао гроф Сапари посланике јесу ове:

Министар председник је био толико искрен, па је признао истражној комисији: да је њему мин. саветник Шелеј „дојавио“ још у седници саборској у којој је Золтан Пап открио на њему покушано подмићење преко Динеша, признање Сапаријево, да је он дао тај новац, који је Динеш Папу предао!

Овако је сведочио и тај министарски саветник пред комисијом.

И гроф Куен није ни једном речи саопћио сабору да му је дојавио ту вест тај чиновник!

За што је тако чинио и није одмах помогао, да се та ствар разбистри и сумња са њега одмах скине природним и правилним брзим путем?!

Што је чекао толико дана и отезао своје преслушање пред комисијом — пуштајући, да се пред њим тако рећи сви сведоци оптужбе преслушају?

Или није смео да одмах саопћи сабору за то „саопћење и признање“ Сапаријево њему?!

Ако је Сапари сам скривио то подмићивање и ако дело овога нимало не терети и министра председника што би министар председник имао разлога да штеди Сапарија пред сабором?!

Гроф Куен је исказао, да он није лични пријатељ Сапаријев — што му радо верујемо — јер: „у свету брале нема љубави,“ вели песник наш Јакшић, него постоји само — рачун и корист, који људе и особито тако велике, вежу ма и столицама високих чиновничких места. — А да грофове: Куена и Сапарија не вежу у пријатељску везу: једнаке године живота, положаји и начела — како сам гроф Куен тврди — верујемо му више, него све остало.

Ако је Сапари дакле сам „на своју руку“ извађао подмићење, то је несумњиво довео тим у сумњу и министра председника и њега почео јако компромитовати. Компромитовање је јасно јер је прво Сапари потчињени чиновник председника министарства; а другом чиновнику, Сапарију **лично**, није могло ићи у корист савлађивање опструкције у сабору угарском.

Због оваког компромитовања морао се расрдити и управо огорчити гроф Куен на грофа Сапарија. — Морао се ражљутити, већ што му прави неприлике: да је председник министарства дошао у положај, да мора због истраге оне прво да пристане на одгоду саборског рада, који би се имао сад, као никад пожурити због вотирања буџета, сталног или привременог, контингента новака, који се имају већ 1. окт. т. г. унети, склапања нагоде са Аустријом и трговачких уговора са страним државама и т. д.

Ради овога је баш и постао Куен председником министарства и морао тражити пристанка и помоћи код Кошутове странке.

Ако је Сапари на „своју руку“ — без знања и упуте Куенове — покушао дело подмићења, онда је и он скривио, да је председник министарства — морао доћи као сведок, или боље окривљеник пред истражну комисију, па да одговара на питања истражитеља — као ни један шеф владе у просвећеним земљама!

Ко познаје нарав и срце бившег бана тројединчког, онога бана, који је довео земљу до револуције, и онда се тек уклонио са вулкана тројединчког — може знати, каква је бура и срџба наступила у срцу тог амбицијозног врховног чиновника — када се открила та афера, и нарочито када је знао, да ће морати одговарати пред комисијом саборском — јавно и свему свету на видику па и — владару свом.

Пре се има дакле замислити велика раздраженост, срџба и гњев грофа Куена на грофа Сапарија, који га је до свега тога довео, него ли „милосрђе“, како представља гроф Куен своје осећаје према „несрећном“ Сапарију.

Који у два маха за своје управе проглашује преки суд, и онако влада пуна два деценија — не помаже му представљати своје „сажалење“ према другој особи, и то, која га је довела до необичних неприлика.

Када министар председник код оваког свог одношаја према Сапарију — није одмах „открио“ у сабору дело Сапаријево, сведочи, да се бојао тога, не ради Сапарија, него себе ради.

Парламентарна комисија.

Будимпешта, 28. јула.

Парламентарна комисија свршила је свој рад. У последње две седнице било је неколико врло важних и значајних сведока. Преслушање социјалиста пружило је основних података да је министар-председник био умешан у ову аферу. Изјава Херманова сведочи јасно о немару полиције и као да се ишло од њене стране Динешу на руку да умакне. Сведок Никола Медве, пра ник, поднео је једно врло значајно писмо, које је довело до бурне расправе а завршило се с тиме, да је ненадно нестало оне особе, од које треба то писмо да потиче. Но најзанимљивије је било, да се из већине чланова комисије, нико није хтео да прими за референта. Већ се мислило, да неће ни бити, кад се једва ипак примио. Но и са његовим извештајем не слаже се мањина, те изгледа да ће засебно поднети свој извештај. Да пођемо редом.

Преслушање социјалиста.

Сва три вође социјалиста председник др. Адолф Голднер, Десидер Бокањи и Никола Гросман заједно су преслушани. Др. Голднер износи како је Адорјан Селеш више пута долазио Бакоњиу и звао га Сапарију. Напослетку је пристао да сву тројицу одведе Сапарију у ствари важних преговора. Гроф Сапари их је примио врло љубазно, изнео како имају праведних захтева и како је време сад при промени владе (тада је већ био Хедервари опуномоћен да састави кабинет) да се и ти њихови праведни захтеви испуне. После дужег разговора је изнео, како и он, гроф Сапари и наименовани министар-председник на срцу носе интересе раденика. И за то би волео од њих да зна, по коју цену би одустали од намишљене акције против грофа Куена. А кад су одговорили само по цену, да им се захтеви остваре, гроф Сапари је одговорио, како се социјалистички програм неда за сада одједном остварити. И његово Сапаријево и десигнираног министра-председника мишљење је, да се слобода збора и удружења не може у Угарској остварити погледом на народности. А из истог разлога и опште изборно право. Кад их гроф Сапари није могао да задобије са оном понудом, да се сви улози у заложницама а испод два форинта изваде и поделе у корист раденика, испратио их је до врати и молио, да одложе своју акцију против грофа Куена, јер ће се уверити да није тако црн као што га сликају. Код врати их је поново молио, да се обрате њему, или да изнесу своје жеље грофу Куену, ма и у форми меморандума, па ће се уверити, да ће ове и остварене бити у колико је то могуће. Нарочито им одлучно може обећати у име десигнираног министра-председника, да ће бити повучене Перцелове наредбе. — Сутра дан је Адорјан Селеш опет молио, да оду грофу Сапарију или да грофу Куену поднесу своје жеље, но они су то одбили. Овај су исказ потврдили и Бакоњи и Гросман, и још су га у нечем проширили.

Сведок др. Јосиф Шебешћен.

Износи како је био адвокат Динешеве породице, но касније прекинуо сваку везу с њиме, јер је чуо и Динешевим нечасним делима. Оног дана, када је Золтан Пап положио у сабору новце којим су хтели да га поткупе, помоћник сведоков рекао је овом, како је био Динеш и преклињао њега, др. Шебешћена, да у једној врло важној ствари дође к њему. Сведок није хтео никако, и на молбу Динешеву једва је отишао са Шерешом да уреди Динешеве породичне ствари, који је рекао да мора неодложно да путује у Беч. Кад је полазио чуо је да Динеш говори Шерешу о неком пасошу. А кад га је Динеш испратио, рекао му је, како ће саборска седница бити врло значајна, јер ће министар-председник још ноћас распустити сабор.

Сведок Адолф Херман.

У седници од суботе изјавио је сведок Адолф Херман ово: Од 39. па 30. п. р. ноћу био је у служби код оријента. На 2—3 минута пре него што ће се воз кренути, дошао је један хордар са стварима спакованим у чаршаву и једном врло простом кожном торбом. За њим је дошао,

Динеш, једна госпођа и један господин. Динеша је добро познавао, ове друге није. Имали су карту за прво место и ушли су у воз. Сведок је питао влаковођу куда ови путују. Одговорио је, да имају карту до Беча, а хтели су до Берлина, да плате накнадно, но то није ишло. И како је воз само до Беча ишао сишли су се код „штатсбанхова“. Куд су одатле отишли не зна. То је било минут два пре једног сата. Чим се воз кренуо, сведок је пожурио да потражи полицијског званичника Колоша, да му јави да је Динеш преко Беча отпутовао за Берлин. У канцеларији му је рекао полицај, који је био у служби да не зна где је Колош, а сведок му је онда рекао, да рекне Колошу, чим дође да је Динеш отпутовао преко Беча за Берлин. Да ли је полицај то рекао Колошу сведок не зна, јер од то доба није више разговарао са Колошом.

Значајно писмо.

Правник Никола Медље донео је и предао комисији једно писмо, које је нашао у кафани „Фијуми“ у једном жељезничком распореду. Писмо гласи:

1903. јулија 29. (п. р.)

Слатка Гиза! Поново сам се нашла са милостивим господином. Врло је раздражен и рекао је, будимо, односно нека буду потпуно мирни, неће им бити никаква зла. Имао је право С., гувернер се доиста о свему брине. Изјавио је још гувернер, да је полиција безусловно готова да му учини услугу, ако је потребно. И на страни ће заштитити. Мартин нек не иде данас у улицу К., упашће у очи. Ако има посредника, нека пошље к мени. Ја могу да дођем до гувернера, па и до бана. Они су данас и тако заједно. Јер већ пре два сата дошао је извештај од бана, милостивом господину, да безусловно хоће с њиме још пре вечере да говори. Пазите, и најмања непромишљеност може да проузрокује велико зло.

Х. А.

На питање одговара сведок да он овим писмом неће ништа да доказује, већ само кад је видео садржај донео га је комисији нек она суди. — Иванка: У колико је писмо верно, то га је Динеш писао својој Гизи. — Полоњи: Није тако, из садржаја целог види се, да је ту неко треће лице. А и потпис А. Х. Хајду. — Бети: Етелка. — Полоњи: Не, но можда и Хајду Етелка (драгана грофа Сапарија). Бар њу да преслушамо. — Ту се заподела читава препирка. Члан комисије Нађ, наводи да је то писмо лажно и подметнуто, јер је писано писаћом машином а потпис нацртан. На крају се решава да се Етелка Хајду преслуша, но кад је мало касније послао јој председник позив испоставило се да је ње ненадно нестало.

План касине.

Комисији је поднет, као што је познато и нацрт плана касине. Тај план донели су и листови. Из њега се јасно види, да има у касини једна соба из дворишта, која је са стакленим вратима везана са једним будоаром. Овај је тако велик, да се лепо може кретати у њему, да се дакле и гроф Куен могао у њему удобно склонити.

Ко ће бити референт.

После свега овога комисија је закључила преслушавање. Прешло се за тим на избор референта. Ни председник Рохоњи, ни Нађ, ни гроф Андраши, ни Јулије Миклош, управо нико није хтео да се прими за референта. И већ се мислило да га неће ни бити, кад се једва Сивак примио. — Опозиција ће без сумње изнети у сабору своје гледиште.

Убиство руског конзула у Битољу.

О убиству руског конзула у Битољу има ових података:

Солун 26. јула, (2 сата по подне.) Царско-руски конзул у Битољу А. Ростковски погинуо је данас у Битољу. Он се враћао са јутарњег излета из манастира Букова, који је 1 сат удаљен од Битоља у оближњим планинама. Дошав пред сам улазак у варош, стражар га није хтео поздравити, противно постојећем обичају, да и војена и жандармеријска стража мора одавати почаст страним конзулима. Ова дрскост турског стражара наљути руског конзула и он стражара оштро прекори за то, позвавши га, да му ода почаст У место сваког одговора, стражар опали три метка на конзула, који паде мртав. Конзул је био у пратњи само једног свог гаваза Арнаутина, који се доцкан сетио да пуцњавом на атентатора, спасе свог господара. Из Битоља не јављају још, да ли је атентатор рањен или ухваћен. У Битољу су предузете све мере да се предупреде могући изгреди.

Битољ 26. јула (у 2 и по сах. по подне). Руски конзул у Скопљу Андреја Манделстан стигао је данас у подне да посети свога пријатеља Ростковског, али га је затекао — мртвог... Манделстан је узео управу над руским конзулатом у Битољу.

Цариград, 26. јула (у 3 сах. по подне). Вест о убиству руског конзула у Битољу Ростовског изазвао је праву панику у Јилдису и на Порти. Турци су се много преплашили.

Солун, 26. јула. (у 4 сах. по подне.) Из Битоља телеграфишу да су јучерашње цариградске вести о бугарском нападу на варош Крушево истините. Бугарске комитетске чете су доиста освојиле и поседе Крушево и извршили тамо покољ над Турцима, нарочито чиновницима. Послата је војска у Крушезо да отуд истера бугарске комите. У костурском крају било је великих сукоба са бугарским комитама. По селима целог вилајета они убијају Турке, пале по њивама сена и стогове жита, кидају телеграфске жице и кваре пругу. **Ситуација критична.**

*

† **А. Ростковски**, руски консул у Битољу, рођен је 1860. године у Воронежу. По свршетку дипломатских студија служио је у консулатима на Истоку. У Битољу је консул од 1895. године. Ожењен је принцесом **дабижа**, пореклом **Српкињом**, из босанске краљевске лозе Дабижа. Има двоје деце, ћерку и сина. Био је пријатељ Срба и велики заштитник потиштене раје. Бавио се с успехом и књижевношћу. Његову статистику Маћедоније издала је руска Академија Наука.

С Ростковским леже у гроб један од најспремнијих руских консула и један српски пријатељ.

Динамит и мач
у Старој Србији и Маћедонији.

Жетва је прошла а крвава борба у Ст. Србији и Маћедонији опет је отпочела у већем, са новом снагом, новијим полетом. Бугарски маћедонски комите је дакле одржао своју задану реч, кад је рекао, после жетве борба ће поново букнути.

И ова борба изгледа озбиљнија од досадањих. Вође маћедонског комитета Борис Серафов и Димиак, стали су на чело борбе, они су у срцу њену. План као да је добро смишљен Из Бугарске су прешли многи бугарски официри и ставили се на чело усташа. У самој Бугарској, као да је одушевљење и учешће у ову борбу много снажније но пре. Све се више потврђује, да је под ногама бугарског кнеза Фердинанда већ јако горело и да је доиста морао са породицом бегати из земље. У главну кривицу му се убрајало, што је хтео да стане ногом за врат бугарском маћедонском комитету. И он се морао уклонити а комите диже главу. Редовни бугарски официри иду данас у Маћедонију и стају на чело покрета, а силне добровољачке чете прелазе сада управо без икаквих препрека у те земље. Истина је да је бугарски војни министар изјавио, да се Бугарска неће мешати. Али је додао одмах и то, да Бугарска неће моћи задрмати узрујане духове и остати мирна, ако Турци буду свирепо постунали према бугарском становништву у Маћедонији. Ово доста каже по себи.

У Ст. Србији и Маћедонији почео је да ради динамит и комите су динамитом бациле у ваздух у Крушеву три јавне зграде: беледију (општинску кућу) мудурлуг и ђумрук. Том приликом многи нађоше смрт. У Емизу бацили су динамитом у ваздух кулу, разорили жељезнички мост и разрушили телеграф. На прузи Острово-Владово обезоружали су стражу и бацили у ваздух жељезнички мост. И са других страна јављају да динамит ради своје. И док динамит ради своје и крв се пролива, из Бугарске стиже вест, да сви кругови, осим владиних, желе рат с Турском и ситуација је врло озбиљна.

И док се динамит и мач укрштавају у Ст. Србији и Маћедонији дотле стижу вести и о озбиљном комешању у Јерменској. Некоји политичари хоће да виде у овоме свезе и споразум: да у исто време, кад је врење у Ст. Србији и Маћедонији, наступи врење, и у Јерменској, и да то примора Европу, да поведе реч о подели Турске Је ли то тако, и хоће ли устанак и у Јерменији узети тако озбиљан вид, као онај у Ст. Србији и Маћедонији, то ће се видети за најкраће време.

Питање је, како стоји са Турском? Не да се порећи, да је Турска доста спремна и као да се постарала за ову нову борбу. Турска војска, која је бројно јака у Ст. Србији и Маћедонији, пошла је већ енергично, да „умири побуњенике“. Турска и арнаутска племена су до краја огорчена против усташа, а њихов бес излиће се на хришћанском становништву. Јадна раја српска и опет је жртва дивљих Арнаута. А колико ће од њих страдати и колико је бес у њих распаљен, сведочи и убиство Ростковског, руског конзула битољског. Њега је убио у Битољу турски полицај. Ово убиство треба да охрабри Турке и Арнауте, и да покаже, да се они ни Русије ни Европе не боје.

Динамит у рукама бугарског комитета а прах и олово у рукама турским и арнаутским, тешко ли обезоружаној раји српској од оба ова душмана њена. И докле ће она бити сиграчка и кланица и Арнаута и Турака и бугарског комитета. И хоће ли овом поново изливеном бесу њиховом на њу, моћи Србија и Црна Гора, још мирно гледати, кад је Европа и тако већ слепа и глува према њој. —ко.

Политички преглед.

Конфискован званичан лист. Из Београда јављају ово: Наименовање пуковника Лешјанина за дворског маршала изазвало је у једном делу официра, велико негодовање. И то у оном делу, који је суделовао при дворској револуцији. Кад је то наименовање изишло, генерал ађутант Поповић, пуковник Мишић и мајор Лазаревић поднели су своју оставку на официрски чин. Краљ је онда опозвао наименовање, а ови официри на то своје оставке. Званични лист „Српске Новине“ који је већ именовање Лешјаниново за дворског маршала објавио био, конфисциран је и одмах је изишао други број, у коме је изостало то наименовање. Још се вели, да је због тих догађаја одступио Авакумовић са управе либералне странке.

Хрватска и Славонија. По старој навади нашло се за потребно, да се опет покрену изасланства, да се поклоне новом бану. На челу тих депутација стоје, наравно, господа велики жупани, који су их и покренули, само да се новом бану прикажу у што лепшој боји. Депутације те стигоше из жупанија модрушко-речке (огулинске), беловарске, крижевачке и загребачке. Бана грофа Тодора Пејачевића су поздравили векики жупани Владимир пл. Николић, Милутин пл. Кукуљевић-Сакцински и Буде пл. Будисављевић, предводећи сваки своју депутацију.

Интересантно је, да је бан о спорним питањима у нагоди изјавио, да егзекутива није позвана, да једнострано решава та нагодбена питања То је тако, само је питање, јесу ли сви ти спорови збиља по нагоди и спорни, или већ и сама нагода јасно наређује у

погледу њих. Такво је, на пример, питање о написима на заједничким зградама, који би већ и по самој нагоди морали бити на српском и хрватском језику. То питање није дакле ни мало спорно, а изазвало је, провађано противно нагодбеним одредбама, толико незгода и неприлика у земљи. Ту би, дакле, могла егзекутива, односно бан, са свим лепо интервенирати да се то питање извађа према нагоди, а не да се у недоглед чека, хоће ли и кад ће га једном решити регниколарне депутације.

Нови Сад, 28. јула.

Одступање угарског министарства.

У суботу је била седница угарског министарства. Трајала је два сата, а резултат је тај, да је кабинет закључио, да отступи. Ту одлуку је министар-председник гроф Куен брзојавно саопштио краљу. Занимљиво је још, што кабинет наводи као разлог свом одступању то, што је и онај део опозиције прешао опструкцији, који је био обећао, да ће потпомоћи владу, дакле што је кабинет изгубио поверење опозиције. Ово је свакако нов успех опозиције

Гроф Куен је дакле пао доста брзо и доста срамно, да се без сумње неће више подићи. С њиме је дакле свршено, а сад је опште питање: Ко ће доћи сад? У владиним круговима се већ јавно износи, да би државник Сел био најбољи и с повратком његовим криза би најбоље била решена, јер Сел ужива симпатије опозиције исто тако као и владине странке. И изричу своју бојазан, да ће Села тешко моћи за то придобити. И у меродавним круговима као да јако помишљају на Села Аустријски министар председник Кербер походио је пре дан-два Села, на његову добру у Ратоту. Ова посета у ово време свакако је у свези са тим питањем и ако се полузванично износи, како је та посета приватне личне природе, да је аустријски министар-председник хтео да испуни своје раније обећање, да ће Села походити на његовом добру. — Опште је мишљење, да се Сел неће примити, да састави кабинет.

Министар-председник ће у данашњој саборској седници саопштити одступање његовог кабинета. Владина странка ће му по свој прилици својим бурним поздравима одати последњу почаст при његовом свечаном спроводу.

Питање, ко ће сад бити угарски министар председник, решиће се у току ове недеље. Краљ ће прекинути своје бављење у Ишлу и стићиће у среду у Беч, где ће призвати к себи угарске државнике.

Вести из места и са стране.

† Александар Ростковски

Исто као и Шчербива убијен је и сирома Ростковски изненадно, мучки, али јамачно с намером, по плану који посигурно није склопио и утврдио војник који диже пушку против представника Русије.

Пок. Ростковски је имао обичај да сваки дан излази у шетњу, и да сваког лета по више недеља проведе у манастиру у селу Букову, он је сваког другог дана силазио у варош и радио у својој канцеларији, или је походио познанике. Тако је било и јуче пре подне.

Долазећи из манастира у варош, он, кога познаје свако дете у Битољу, примети да се један стражар чини да га непознаје, и ако је и носио своју униформу

Ко је у Турској живео тај зна како су те мале неучтивости у очима тамошњег света крупнице о којима после говори цела варош. Стога се тамо са већом суревњивошћу гледа на ситнице него што се у другом свету гледа на многе крупније ствари. А кад се зна још и то, да се турске власти често пута служе најглупљим и најгаднијим срествима само да унизе представника ма које хришћанске државе, није без основа предпоставити, да стражар који зна за принудно правило да мора поздравити страног конзула кад је овај у униформи, није поздравио конзула по нечијој наредби.

Само кад се то зна моћиће Европљанин да појми због чега може једном руском генералном консулу бити неправо ако га не поздрави какав смрдљиви турски стражар, кога беле ваши разносе.

Приметивши намеру стражара да га не поздрави, Ростковски му приђе и нареди му да се одмах одазове својој дужности. У том тренутку стражар је подигао пушку и три куршума сасуо у груди руском генералном конзулу. И сувише касно гаваз Росковског потргао је револвер и неколико пута опалио на стражара. Ростковски је већ био мртав..

На глас о томе ужасном убиству у Битољу је настала паника. Хришћани су са страхом очекивали сечу, јер се знало колико је сам Растковски одржавао у запту мусломанско становништво. По једној депеши многи трговци затворили су одма своје радње и повукли се у своје куће очекујући шта ће даље бити.

После непуна два сата у Битољ је стигао руски конзул из Скопља, г. Манделстам који беше пошао да походи свога пријатеља. Манделстам је одмах узео и управу над генералним конзулатом.

Одложен избор пароха у Ст. Сивцу.

Пишу нам из Ст. Сивца: Прота Купусаревић, као повереник епархијске власти, заказао је избор пароха за 21. јули (3. август) о. г. Црквени одбор је своје учинио, у цркви је објављено, — све је било спремно, међутим у очи избора добисмо писмо од проте, да одлаже избор за 14 дана. Ово нас је изненадило! Та ваљда и г. прота врло добро зна, да међу нама има људи, по салаши, по туђем хатару, по целој околини, па чак у Срему и Дању — на пољском послу; те није било могуће известити их, него се људи оправише и 21. јула (3. августа) о. г. окупише се пред свету цркву и скоро цело пре подне очекиваше протин долазак. Људи се боје да ће г. прота и после 14 дана одложити избор још за 14 дана, али се надамо да ће г. прота одговарати за ово. Овде код нас у Ст. Сивцу није стекао тиме никаква поверења.

Тестаменат пок. Паје Вуковића.

Незаборављени првак радикалне странке, пок. Паја Вуковић, и на самртном часу је мислио на свој народ и његов културни напредак. Цео свој иметак, у вредности од 80.000 динара, завештао је он „Краљевској Српској Академији“. Својим завештањем ставио се пок. Паја Вуковић у ред највиђенијих и најувиђавнијих народних добротвора. Светао му помен међу нама!

Прослава окупације у Босни.

Двадесетпетогодишњица окупације прослављала се и у појединим местима у Босни и Херцеговини. Тако јавља се, да је и у Љубушком тај дан свечано прослављен. Све Љубушки било је тога ради искићено хрватским заставама. Наравно, да је један фрањевац служио „свечану мису“, а још наравније је, да је тој миси присуствовало све чиновништво. Фра Лука Бегић држао је и проповед, у којој је оцртао стање пре и после окупације.

Браћа Хрвати решили су већ дакле, са својим заставама припадност тих земаља, а земаљске власти прихватиле су, као што се види, то и такво решење. И сада може Венијамин Калаји мирно да почива у свом гробу, јер његово, тако систематски и упорно провађано стварање и учвршћивање Хрватства у Босни, носи ево већ лепог плода и после његове смрти.

Српско певачко друштво у Мехали.

Пишу нам из Мехале: Угарско министарство унутрашњих дела под бр. 55310|1903. одобрило је и потврдило правила мехалске српске православне певачке дружине „Зоре“. На напретку овога друштва ради се живо и са пуно воље, те се надамо, да ће наша певачка дружина, а под председништвом г. Милана Голуба заузети угледан положај међу осталим српским певачким дружинама, тим више, што имамо јаке и способне снаге и приличан број омладине.

Брзојави „Застави.“

Стигли 28. јула.

Убиство руског конзула А. Ростковског.

Битољ 27. јула. (Од нашег дописника). Поводом убиства руског конзула Ростковског, завладао је овде ужасан страх међу хришћанским становништвом, које се боји покоља од стране Турака, који су охрабрени убиством руског конзула. Срби, Грци и остали хришћани затворили су дућане и не излазе из кућа. Предузете су војне мере, да се спречи неред. Војска непрестано долази у Битољ и у Крушево, коју су варош заузеле бугарашке комитетске чете, те је још држе поседнуту. Војска долази из косовског вилајета преко Велеса и Прилепа.

Београд 27. јула. (Од нашег дописника.) Сви листови посвећују чланке погинулом Ростковском, хвалећи његов рад и истичући велики губитак по словенске интересе на Балкану, поводом његове смрти. „Штампа“ и „М. Журнал“ веле да је убица наговорен да учини атентат. Неко непознато лице полупало је прозоре на овдашњем турском посланству.

На овдашњој станици ухваћено је 11 сандука муниције послате из Беча у Софију за комитетске циљеве. На сандуцима је означено да је у њима „артија“ и „ексери“!

Солун 26. јула. (Од нашег дописника.) У Никудиму близу Велеса стоји једна јака бугарска чета. Велешки Турци су се узрујали и држе скупове у џамијама. У околини Галичника и Гостивара појавиле су се нове бугарске чете. У Неврокопу су Бугараши упалили неколико турских кућа, чета бугарска је разбијена. — По цариградским вестима престоји мобилизација анадолских редифа.

Министарска криза.

Будимпешта. О наследнику грофа Куена још се ништа незна. Поговара се да ће министру финансија Лукачу, који иде у Ишл због питања о шећеру, бити поверен и састав кабинета.

Кошутова странка.

Будимпешта. Кошут је у конференцији Кошутове странко изјавио, да је одступање кабинета грофа Куена резултат патриотске борбе ове странке. Кога год краљ буде призвао, сваки ће му морати рећи, да ће само она влада моћи успоставити парламентарни мир, која ће спровести законом зајемчене народне захтеве. Круна мора на послетку доћи до осведочења, да се морају признати народни захтеви земље.

Из угарског сабора.

Будимпешта. Саборска седница отворена у 10½ сати. Председава Апоњи. Чим су прочитани поднесци изјављује министар-председник гроф Куен да је хтео мирним путем да реши кризу. Имао је испочетка и наде, но јер је та нада доцније сасвим нестала, влада је поднела оставку и краљ ју је уважио. Моли сабор да се одгоди. А краљ ће идућих дана доћи у Будимпешту да реши кризу. (Бурни усклици на левици: Живео краљ!) Сабор се одгађа до решења кризе.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 9. августа. п. р. — (Извештај Р. О. Раичића са будимпештанског централног трга за живинарске намирнице).

Живина. Посао је текао доста лабаво а услед доста јаког довоза и слабе тражња. Расположење је лабаво. Продавале се кокошке домаће по 2·10—2·60, српске и бугарске 1·80—2·10. Пилићи домаћи 1·80 до 2·40, српски и бугарски 1·40—1·80. Пловке домаће 2—3 круне, српске и бугарске 1·60 до 2 кр. Гушчићи домаћи 4 до 5 круна, српски и бугарски 3—4 круне пар у великој продаји.

Довоз јаја је умерен, код доста слабе тражње цена се нотира: домаћа 60 до 63 круне, српска и бугарска 59 до 60 круна ориг. сандук (1440 ком.).

Воће. Довоз крушака је био почетком недеље мањи, док је крајем недеље повећан, те су цене за 4—6 круна попустиле Продавано је од 10—18 круна 100 клгр. Јабука крупна кисела 12—16 кр., ситне слатке 8 до 15 круна 100 клгр. Поврће домаће стиже из околине, те довоз не престаје.

Адреса за телеграме: **Raičić, Budapest.** — Адреса за пошиљке робе: R. O. Raičić, Budapest, Centralmarkthalle.

Оглас.

Бачко-Топољска штедионица у Бач-Топољи продаје под врло повољним условима своју у општини **Тиса-калманфалви** налазећу се земљу од **56 ланаца.**

Ко жели купити, нека се обрати усмено или писмено на управу реченог завода, који ће му дати потребно извешће.

597 1 2

МУЖ И ЖЕНА.

Норвешка приповијетка од Амалије Скрам.

(Наставак) (12)

Сијур Габријел сјећаше непомично и гледаше преда се разрогаченим очима Капље зноја осушу му се по челу. Видјео је све појединости тог догађаја необично јасно. Чуо је и свој властити глас: „Ако се изланеш, убићу те“. Сјетио се, како је ушао тек у чарапама у дружинску собу, како се лагано успео на кревет, да никог не пробуди, и пажљиво покрио ћепетом: сјетио се како је хркао, кад су остали по устајали и претварао се, да не може да се разабере од сна; сјетио се и ужаса, који је увијек наилазио на њега, кад је по вечерима пролазио поред штале. Савијест га ужасно пекла прво вријеме. Али послије отишао је из вароши и нашао посао неколико миља далеко од вароши, и све то као да је нестало за увијек. Каштo још сањао би о томе и будио се сав ознојен, те мораше да устане, ужеже свјетло и пуши, како би опет могао да заспи. Но послједњих година дешавало се то све ређе и ређе. Шта може то да значи, да је овог вечера, кад је мислио о нечем сасвим другом, тај стари, давно заборављен догађај искрснуо пред њим и гушио га као мора? Могуће, то га Господ подсјећа на његов стари гријех и даје му да разумије, да он није заборавио на њ. Али он се већ покајао и молио Бога да му опрости. Колико година прилаже на тас за сиромахе, сваки пут, кад оде недјељом у цркву.

Сијур Габријел исправио се, наслонио леђа на зид и затурио руке у џепове. Куд ће, кад га свемогући Бог гони свуда. Онда је најбоље да се објеси или да се утопи, да купи оку ракије, напије се и скочи у море, привезавши за врат камен. Онда може бити миран и мислити, да се довољно покајао. У пакао ће свакако доћи. Ако си узме живот, бар ће се, у крајњу руку, ријешити осталих патњи на земљи. И онако сад, кад у банкнотској књижици није остало готово ништа, не може бити за њега на земљи никакве радости.

Сијур Габријел пријеђе погледом ниску собу, коју, кроз мален прозорчић, тек нешто освјетљиваше свјетлост љетнег вечера. Затим пријеђе поглед његов преко глава успаване дјеце, што лежаху на патосу покрај пећи, преко непоспремљеног суђа са остацима каше, и задржа се на колијевци, у којој спаваше мали Габријел. Потавњеле очи Сијура Габријела оживише, а крајеви усана задрхташе му. А мали Габријел — зар он није радост? Док мали живи, мора и он да живи, па било шта било. Ипак је мали Габријел нешто најљепше, што има. Кад би на кантару метнули у једну здјелицу пола стотине свијетлих талира, а малог Габријела на другу здјелу, и дошао Бог те рекао Сијуру Габријелу да бира, он би без промишљања, објема рукама зграбио за ону здјелу, на којој је дијете, а ону другу не би ни погледао, и то без сваког колебања и не жалећи ни мало.

— Да, да! — повиче он, скрстивши руке на прсима, — док њега Бог држи, надаћу се, да ми је ипак опростио.

Он подиже очи горе и отеже високим, несигурним гласом:

„О, Боже Исусе у светим небесима!
К Теби вапијем, рођен у гријесима“.

И не прекидајући, нити предишћући. отпоче другу строфу, при чему је отегао сваку ноту, док му измагаше паре.

„Дјела моја грјешна ти опрости,
И мене крви светом пошкропи;
За наше спасење ти је проли
И крсном смрти гријех наш искупи“.

„О, Боже Исусе у светим. . .“ Не, то је већ пјевао. „Дјела моја грјешна. . .“ И то такође. . . Било је још неколико строфи те пјесме, али их се Сијур Габријел није могао да сјети.

Сијур Габријел осјети, да му је одлахнуло на души. Изишао је из собе, попео се уз љестве на таван, сакрио банкнотску књижицу на дно ладице и закључа је повеликим кључем, што је висио на узици низ његове груди. Затим сиђе с таванa, свуче се и леже у кревет, али се још дуго превртао и у себи мрмљао: Господе, смилуј се на нас грјешне!

VI.

Него Сијур Габријел не спаваше дуго. Он зачу кроз сан дјетињи глач, али се не могаше да пробуди. Напрезао се, да се дигне, но баш као да му притиште прса и очи некакав терет, који одузе сву снагу његовим удовима. Напошљетку уздахну и из прсију оте му се слаб крик, затим се диже, сједе на кревет, те поче љуљати колијевку и успављивати дијете. Али узалуд — дијете плакаше све јаче и јаче. Сијур Габријел устаде, даде му сисицу, но дијете је испљуну и окрену главу. Сијур Габријел подиже дијете из колијевке, замота га јорганчићем, и поче ходати с њиме горе доље по соби, настојећи да га успава. Али мали се праћакао и отимао из његових рукух.

Отац га преви, метну опет у колијевку, покри и поче љуљати. Дијете као да се за часак смирило, но послије неколико минута зајеча опет, поче превртати очима и турати врат у јастук. Пригушен, промукао звук зачу се из његових стиснутих устију. По лицу осуше се грашке зноја, а тијело се укочило. Сијур Габријел бјеше изван себе. Прскао је дјетету воду у лице, узео мјехурић са мирисавим лијеком, којим је Олина мазала своје ноге, и поднесе га дјетету под ност. Али не поможе ништа. Сијур Габријел не знађаше шта да чини, подиже дијете на руке, метну га опет у колијевку, и кршаше од очајања руке. Него послије неколико минута би дјетету опет боље. Очни капци склопише се, нестало неприродне укочености, и оно поче кратко, уздртало јечати, а мало по мало пријеђе то јечање у у брзо, неједнако уздисање.

Сијур Габријел осјети, да му је неисказано одлахнуло, и у мислима узнесе Богу молитву пуну благодарности. Примирен сједе он на клупчицу и љуљаше лагано колијевку. Али не прође ни два минута, а он опет скочи, преплашен пређашњим промуклим стењањем. Опет? Јадно, невино дијете! Сијур Габријел наже се над колијевку. Грч бјеше још јачи него први пут. Влажне, укочене очи свијетљаху се као пфениги, помодрело лице посу зној, на уста покуљала пјена, укочено тијело лежало непомично као дрво, а мале ручице стисле се грчевито.

Сијур Габријел чупаше косе, паде на кољена и у сав глас призиваше Бога. Он се откренуо да не гледа тај страшни призор.

Мали Габријел лежаше једнако непомично. Сад је са свим зећутао. Бјеличаста пјена навираше му на уста и сцјеђивала се на подбрадак. Сваки час уздрхтало би његово мало тијело, а прса се јако надимала.

А та укоченост! Та непомичност! Сијур Габријел осјећаше, да се његови мали удови не сагибају. Немомични су као смрзла риба. Смрзла! И њега од једанпут као да нешто надахну. Не би ли покушао да га замочи у топлу воду — та у води се све топи. Топла вода раскравиће му уда. У трен ока пробуди Сијур Габријел Ингеборгу и рече јој да распири ватру под великим котлом, а сам потече на бунарић по воду.

(Наставиће се).

Натјечај за учитеља

Потписана општина треба за своју основну школу једног учитеља.

Годишња плата је учитељу 1200 круна, коју ће примати у мјесечним оброцима, осим тога стан у школској згради и огријев.

Дужности су учитељеве: предавати у III. и IV. разреду; појати у цркви; учествовати у спроводима (са наградом од 1—4 круне а сиротињи бесплатно) и приређивати забаве са одбором у корист школе.

Компетенти нека се пријаве са својим потребним документима до 10 августа о. г.

У Прњавору (Босна), 18. јула 1903. год.

Српска православна
575 2—3 црквено-школска општина

Јавна благодарност.

После дужег и тешког боловања 13. јула о. г. неумитна смрт отрже нам нашу предобру и нигда непрежаљену матер, сестру и снају

Милку Станижан

удову попадију чењанску у 59. г живота јој.

Овим изјављујем топлу захвалност пречасној господи свештеницима: Андреју Јовановићу из Фаркаждина, Светиславу Поповићу и Светиславу Јовановићу из Ченте, који јчинодјејством својим милу нашу покојницу до вечне куће испратише. Нарочито пак хвала госп. Светиславу Поповићу на дирљивом говору, у којем се је у цркви са покојницом опростио.

Благодарим и господи учитељима: Милану Печеновићу из Ченте и Бранку Јовановићу из Фаркаждина, који складним појањем својим ову тужну свечаност увеличаше.

Напослетку, хвала нека је племенитој чењанској црк. општини, која је из почасти према покојној — за погреб прописану црквену таксу опростила, — као исто и свима оним познаницима и пријатељима нашим, који нам својим утешљивим изјавама у превеликој тузи нашој мелема и утехе пружише.

у место породице ожалошћени син
Радивој Станижан,
590 парох. администратор Ђир-Толвадије.

НАЈВЕЋА ТРГОВИНА
ШПЕЦЕРАЈА, КОЛОНИАЛА и ДЕЛИКАТЕСА

Л. ЈОВИЧИЋ

ТЕЛЕФОН ВР. 344. ЗАГРЕБ илица вр. 7.

Јављам да сам велику количину каве купио, те сам у стању праву куба каву по 2 круне 50 пот. килограм у сваком месту франко подвоз и паковање доставити. Примећујем ради посумње, у случају да неби коме горе наведена кава одговарала, уз мој трошак узимам у свако доба натраг.

Са особитим штовањем
7—10 532 Л. Јовичић.

ПЕРО ДЕСПИЋ

Главно заступништво Краљ Српске Извозне Банке за Аустрију, повереник Српске повртарске задруге у Новом Саду за Аустрију и Немачку.

БЕЧ. Obere Donaustrasse Nro 93.

Адреса за брзојаве: DESPIĆ, Dianabad — Wien.

Прима у комисион све земљорадничке и др производе (као: жито, суве шљиве, пекмез, воће, јаја, коже итд.) — Врши набавке за рачун Срба увозника у свима фабричким производима. Даје обавештења сваке врсте Услуга кулатна. Провизиона стоа умерена.

Адреса за пошиљке: Pero Despić, II. Obere Donaustrasse 93. Wien Staatsbahn. 343 30—

ТРЕБАМ

одветничког конципијента

који влада српским и мађарским језиком. Има исказати, да се може у одветничку комору уписати. Ступање одмах.

Др. Бранко Илијић,
592 2—3 фискал срп. нар. фондова у Новом Саду.

За своју галантеријску и кратке робе трговину, потребујем млађег помоћника, који говори осим српског, немачки и мађарски језик. — Ступање одмах.

Светозар Крстић,
595 1—1 Земун.

Адресар.

Под овим насловом доносићемо АЗБУЧНИМ *редом (и по местима и по презименима) фирме и имена шрговина, занатлија, гостионичара, новчаних завода, разних иодузећа, адвоката, лечника и т. д. — Ове ће адресе излазити 52 пута годишње, и то 30 пута у бројевима од петка, који су распрострти у више хиљада примерака. Околина која долази у та места била би обавештена, где да се обраћа за своје потребе. А и иначе ако хоћемо да радимо један с другим, треба да се знамо и познамо — Они, који још нису уврћени молимо да се обрате администрацији „Заставе“.*

Баваниште.

Ђ. Јовановић, гостионичар преко од општ. куће.

Будимпешта.

А. Мудрински, ципелар. vás u. kerepesi út sarok.

Бела Црква

Браћа Ђорђевић-Нанчић мануфактурна и моде трговина, „код белог голуба“ у сопств. кући.

Јоца Стефановић, шпецерајска и деликатесна трговина код главе шећера.

Коста Костић, шпецерија и дивљачи трговина.

Вел. Бечкерек.

Живојин Терзин, мануфактура код Баче свирца.

М. Михајловић Јарковчанин, памучар. трг.

Новчани заводи:

Српска задруга за штедњу.

Плаћа на улоге $4^1/_2$%, а својим члановима 5%.

Држи цензуру сваког раденог дана.

Беч.

Велимир Бингулац, комисионарска радња Wiedener Hauptstr. 10. II. St.

Перо Деспић,

Главно заступништво Краљ. Срп. Извозне Банке за Аустрију, II. Obere Donaustrasse № 93.

Ст. Бечеј.

Стева Живковић, лецедер, црквена ул. 1031

Винковци.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вировитица.

Филијала творнице намештаја и покућства:

Божић и Мецинг из Осека.

Вршац.

Мита Матејић, фабрика саламе продаја на велико и у 5 кила пакетима.

Сава Томић-Печена, хотелијер код „Париза".

Вуковар.

Никола Бингулац, кројачка радња, гл. пијаца.

Жабаљ.

Коста Михајловић, шпецерајска, гвожђарска, и креча трговина и гостионица.

Новчани завод:

I. Задруга Срба Шајкаша за међусобно помагање и штедњу.

Плаћа на улоге 6%. — Дани цензуре су вторником и суботом.

Земун.

Др. Јован Радивојевић-Вачић, адвокат.

Др. Миливој Бабић, браниоц у казнен. стварима.

Миливој Савић, трговина мешовите робе и стоваришће шљивовице.

Ириг.

Ђорђе Пуљо, гостионичар и хотелијер.

Лазар Недић, стаклар преко од велике чесме.

Горњи Карловац.

Никола Дубајић, гвожђарска трговина.

Миле Куга, гвожђарска трговина.

Браћа Милићевић, мануфактурна трговина.

М. Влатковић, трговина готовог одела.

Срем. Карловци.

Вински продуценти:

Др. Ђорђе Красојевић адвокат и заступник српских народних црквених фондова.

Др. Миша Михајловић, градски физик, вински продуцент.

Петар Ршић, воскар и колачар.

Ђорђе Секулић, мануф. и кратке робе трговина.

Јосим Живановић трг. меда и пчеларски ствари

Ст. С. Јанковић шпецерајска трг., главна пијаца.

Ст. П. Момчиловић шпец. трг., коже и вина.

Велика Кикинда.

Светозар Новаковић, уметнички бравар.

Сергија Којић, дрворезац и позлатар.

Ђура Милић, трговина разне пернате живине.

Младен Кристифоровић, кројач, главна ул.

Петар Ракић кројач свештенич. и мушког одела.

Милош Тешић кројач војног и цивилног одела.

Миливој Лотић, мануфактурна трговина.

Никола Милић, месар, продаја масти и сланине.

Стеван Радонић, израда црквених утвари.

Урош Малогајски, папуџија.

Милан Вукић, сарач.

Живан Чоков, сатлер и лакирер.

Васа Гајин, дрндар и кабаничар.

Миша Ђуричин, четкар.

Пециво ракије и трговина шљивовице и комовице:

Ђока Недучин и друг.

Шпецерајске трговине:

К. М. Мирков, главна пијаца.

Мил. Т. Мирков „код лубенице" код срп. цркве.

Александер Ранков.

Митровица.

П. А. Искрић, галантеријско-помодна трговина.

Д С. Јовановић и др. мануфактурна трговина.

Ник. Ненадовић, шпецерајска трг. код Арапина.

Радивој Николајевић, шпец. трг. на вел. и мало

Велимир Радак, шпецерајска трг. код „Лава".

Продаја и куповина малих и великих дуката.

Мирослав Спајић, мењачница

Срп. ципеларска задруга, »Српски Дом«

Ново уређено са ацетил осветљено свратиште:

Тале Стефановић, близу главне пијаце.

Погребно подузеће „Хуманитет"

Ђоке Давидовца.

Нови Сад.

Адвокати:

Др. Миливој Григоријевић, грчка ул. 10.

Др. Бранко Илијћ, ћурчијска улица број 11

Др. Паја Јанковић, грчка улица број 7.

Вербери:

Владимир Угришић, лебарска улица број 6.

Милутин Милићев, ћурчинска улица број 21.

Винарска радња:

Александар Адамовић, пецара комовице, шљивовице и коњака, — продаја на мало, господска улица број 8. и житна пијаца број 10.

Воскари и колачари:

Мија Чупић, ћурчијска улица број 30.

Галантеријско-помодне трговине:

Браћа М Поповићи, главна улица.

Гвожђарске трговине:

М. Вулпе, код „Плуга", темеринска улица бр. 12;

Антон Георгијевић, код „Златног звона", главна улица број 4., преко од владичиног двора.

Гостионичари и хотелијери:

Стева Димитријевић, код „Камиле".

Тима Јерковић, кисачка улица.

Вуја Пуповац, лебарска улица број 3.

Јован Ђорђевић, темеринска улица број 17.

Ђурица Ракић, темеринска улица број 31.

Зидари:

Васа Каћански, Фрање Листа улица број 7.

Босанска кафана са конаком, футошка ул. бр. 18.

Мехмед Арнаутовић-Тешњак.

Јорганџије:

Зорка Милићева, житна пијаца бр. 11.

Казанџије:

Милан Т. Јовановић, казанџијска улица.

Књижаре:

Милан Ивковић, преко од владичанског двора.

Глиша Лазаревић, дунавска улица број 5.

Браћа М. Поповићи, главна улица.

Творница каруца и кола:

Јован Мунћан, кисачка улица.

Књиговезачке радње.

Милан Манојловић, ћурчијска улица бр. 6.

Кобасичари:

Филип Михајловић, продаја масти на велико и мало, житна пијаца.

Кројачке радње:

Теодор Гајић лебарска улица бр. 12.

Витомир Ф. Куруца, дунавска улица број 4.

Мита Томић, кулунџија, преко од саборне цркве.

Лекари:

Др. Јефта Стојаковић, главна улица бр. 25.

Др. Ђура Трифковић, главна улица број 24.

Мануфактурне трговине:

Петар Матић, код „Беле Лале", главна ул. 11.

Мануфакт. памука и срп. платна тргов. „код 2 чобана"

Косте П. Миросављевића, ћурч ул. бр. 24.

Гавра Ј. Полит, код „Златн. Лафа" гл. ул. 15.

Мерници:

Стеван Славнић, главна улица број 25.

Машамодска радња:

Анка Попов, главна пијаца 14., до апотеке.

Новчани заводи:

Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду

Основана 1870. год.

Цензура: сваког понедељника среде и петка, свагда у 10 сати пре подне.

Српска Учитељска Новчана Задруга

у црквеној кући, житна пијаца број 3.

Стовариште мушког и женског одела:

Капамадија и Вонди, главна улица број 3

Осигурање живота и ренте:

Коста Шипош, гл. инспектор за Бачку и Срем „холандског осиг. друштва" — Петефи ул. 30.

Опанчари:

Прва Српска опанчарска задруга, у Чавићевој кући, главна улица бр. 6.

Памучарска трговина:

Јован Т. Чавић, код „Преље", главна улица.

Једина часто платнарска радња:

Давид Ћурчић, главна улица у сопственој кући.

Произвођач пероноспоре-штрцаљки:

Милан Т. Јовановић.

Продавац птица:

Лазар Лучић, темеринска улица.

Погребна подузећа:

„Конкордија" Ђуре Стојковића, ћурчијска ул. 15.

Паја Марковић, дунавска улица.

Филијала творнице покућства:

Божић и Мецинг, из Осека, дунавска улица.

Папуџије:

Милан Радујков.

Подузимачи за иконостасе и Христове гробове.

Лука К. Алексијевић.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Радња свештеничких хаљина, појасева и шешира:

Никола Ивковић, дунавска улица.

Обнављање старих иконостаса и св икона:

Лука К. Алексијевић.

Набављање црквених звона:

Лука К. Алексијевић.

Трговина барјака и застава за школ, певачке дружине и друштва:

Лука К. Алексијевић.

Набављач стаклених прозора са светитељима:

Лука К. Алексијевић.

Трговина са рибом на велико и мало:

Фрања Ловрековић, Сечењијева улица 9.

Сарачи:

Тодор Никетић-Бошко, дунавска ул. 10.

Фабрика сирћета и сирћетне есенције:

Милан Лакић и др. главна улица.

Стовариште надгробних споменика:

Паја Марковић, дунавска улица.

Стаклари:

Тоша Алабурић ћурчијска улица бр. 12.

Сликарски уметнички завод:

Иван Ј. Стојковић, главна улица бр. 25.

Трговина црквених утвари:

Лука К. Алексијевић.

Милан Ивковић, преко од владичина двора.

Никола Ивковић, дунавска улица.

Цветарница и вртарница:

Војина Јовановића, дунавска улица бр. 3

Ципеларске радње:

Прва српска ципеларска задруга. Стовариште ћурчијска бр. 11. — Радионица гл. ул. 3.

Младен Ивошевић, у кући Матице Српске.

Кузман Јуришић, дунавска улица бр. 22.

Ћурчијске радње:

Милан Винокић, ћурчијска улица број 8.

Гавра Нецков, ћурчијска улица број 16.

Ђорђе Пушић, ћурчијска улица.

Шпецерајске трговине.

Ђока Мољац, кисачка улица.

Стојановић и Радовановић „код лафа" гл. ул.

Давид Ћурчић, глав. улица у сопственој кући.

Шпецераја, материјала, боја и варива трговина на велико и мало.

Никола Димовић, код „Црвеног рака".

Штампарије:

Српска штампарија Браће М. Поповића.

Српска штампарија дра Свет. Милетића.

Трговина свештеничких шешира и ћ-лепуша:

Петар Маркуш, главна улица.

Осек.

Творница покућства и атеље за декорације:

Божић и Мецинг, горњи град.

Панчево.

Љуба Радивојевић, лицидер, кућа срп. црквоопштине.

Ђура Димитријевић, житарска трговина.

Јоца Бећановић, кафана „Национал".

Др. Стев. Јовановић, лекар, Гроњонова ул. 6. ординира од 11—12 пре и 2—3 сата по подне.

Миливој Матић, мерник, мађар-улица број 5.

Новчани заводи.

Прва панчевачка среска ратарско-занатлијска задруга за штедњу и предујам.

Плаћа на улоге 5%.

Цензура се држи: уторником и петком.

Обућарска радња. Основана 1861. го.

А. Милорадовић, Велико стовариште чизама, ципела и папуча на мало и велико.

С. Суботић, стаклар, преко од св. савског дома.

Шпецерајске трговине.

Рада Јовановић код „Грозда" код успен. цркве.

Д Ђонин, код „Златне Крушке".

Нем. Паланка.

Гвожђарска и шпецераја трговина:

Марко Марцикић

Перлез.

Коча Поповић, мануфактурна и шпецераја радња.

Коста Ракић, мануфактурна и шпецераја радња.

Рума.

Помодно-мануфактурна и конфекциона радња:

Бранко М. Спајић, „код златне круне."

Данило Удицки, шпецерајска трговина.

Бранко Богдановић, шпецерајска трговина.

Новчани заводи:

Румска Штедионица

(основана 1871. год.)

уплаћена деоничка главница К **60,000.** Резервни фонд К **180,000.** Улоге укамаћује са **4%. $4^1/_2$%** и **5%.**

Сегедин.

Милошко Марков, гостионичар, iskola u. 14.

Милан Недељковић, власник извора горке воде.

Велимир Јовановић, шпецераја и боје радња.

Шандор Мајски, шпецерајска трг. iskola u. 3.

Сомбор.

Јаша Гргуров, гвожђарска трговина

Паја М. Бикар, мешовита радња, и са сиром

Душан Даљчев код „Даљца", мешовита и пића трговина. Стовариште сомборска сира.

Даша Грујић, памука, и мешовита трговина

А. М. Антић, стовариште пива.

Стеван Николић, шпецерајска трговина.

Чаково.

Браћа Миче наследник, мануфактурна тргов.

М. Чарнић, шпецерајска трговина, главна пијаца.

Шид.

Милан Шалош, гостионичар и хотелијер.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду